

Φιλοσοφία της Σωματικής Αγωγής

8. Χαξία του μαθήματος της Σχολικής Σωματικής Αγωγής:
Προσδιορίζοντας ιστορικά το πρόβλημα

Ποια η αξία του μαθήματος της Σχολικής
Σωματικής Αγωγής;
Γιατί χρειάζεται να απαντήσουμε στο ερώτημα αυτό;

Ποια η αξία του μαθήματος της Σχολικής Σωματικής
Αγωγής;
Γιατί χρειάζεται να απαντήσουμε στο ερώτημα αυτό;

Ας αναρωτηθούμε αν υπάρχει γενική συναίνεση σε όλους τους γυμναστές σε όλον τον κόσμο και σε όλες τις ιστορικές περιόδους σχετικά με:

- τι είναι η Σ.Α.
- ποια είδη δραστηριοτήτων πρέπει να προάγει η Σ.Α.
- ποιος είναι ο εκπαιδευτικός σκοπός της

Ποια η αξία το μαθήματος
της Σχολικής Σωματικής
Αγωγής;
Γιατί χρειάζεται να
απαντήσουμε στο ερώτημα
αυτό;

- Πολλοί πιστεύουν ότι η Σ.Α. είναι σε κρίση επειδή δεν υπάρχει μια γενική συναίνεση γι' αυτή λόγω των ανταγωνιστικών και αντιμαχόμενων παραδόσεων (σχολών σκέψης και πρακτικής) σχετικά με τη φύση και την αξία της μέσα στην εκπαίδευση, και αυτό κατά συνέπεια πρέπει να αλλάξει
- Για παράδειγμα οι Bergamann-Drewe (1999)·Carr (1979a, 1983a, 1983b)·Evans (1990)·Freeman (2012)·Green (1998)·Hardman (2006)·Kirk (1994a, 1995, 1998a, 2006b, 2009, 2010)·Laker (2000)·Locke (1992)·Marshal & Hardman (2000)·McNamee (1998, 2005)·Meakin (1983)·Hawkins (2008)·Parry (1987, 1988b, 1988d)·Sparkes et al (1993)·Stroot (1994)·Stroot et al (1994)·Tinning & Fitzclarence (1992); Tinning et al (1994) · Thorpe (2003).

Ποια η αξία του μαθήματος της Σχολικής Σωματικής Αγωγής;

Από το 1990 επισημαίνει ο Kretchmar ότι οι επαγγελματίες του χώρου δεν έχουν αρκετό πάθος για την επιστήμη τους, επειδή:

... δεν ενδιαφερόμαστε αρκετά. Όταν πράγματι ενδιαφερόμαστε, δεν γίνεται με λογική, με συνέπεια, με διάρκεια, με πάθος... Η έλλειψη βαθιάς δέσμευσης έχω την αίσθηση ότι σχετίζεται με την ανησυχία για τη διάρκεια ζωής του επαγγέλματος.

(Kretchmar,1990)

Ποια η αξία του μαθήματος της Σχολικής Σωματικής Αγωγής;

Η συμπίληψη ενός μαθήματος στο σχολικό πρόγραμμα δεν μπορεί να δικαιολογηθεί, αν:

1. το μάθημα είναι επιβλαβές είτε στους μαθητές είτε στη κοινωνία
2. δεν επιβλαβές αλλά δεν έχει ωφέλεια
3. ακόμα και αν υπάρχει όφελος για τους μαθητές ή για την κοινωνία, αυτό είναι μικρότερης σημαντικότητας ή έκτασης από το όφελος που προέρχεται από άλλα πεδία του σχολικού προγράμματος

(Meakin,1983)

Προσδιορίζοντας ιστορικά το ερώτημα

Πριν απαντηθεί το ερώτημα «ποια η αξία του μαθήματος της Σχολικής Σωματικής Αγωγής» ας δούμε την ιστορία του. Αυτή περιλαμβάνει:

- Την παράδοση των Αρχαίων Ελλήνων για την άσκηση
- Την αμφιθυμία της Δύσης για το παιχνίδι
- Τον Καρτεσιανό Δυισμό και τις επιπτώσεις του για την εκπαίδευση
- Το πρόβλημα των στόχων της Σ.Α.
- Τις ποικίλες «παραδόσεις» της Σωματικής Αγωγής

Η παράδοση των Αρχαίων Ελλήνων

Ο Πλάτωνας μιλάει για δύο
τύπους αγωγής γυμναστική για
το σώμα και μουσική για την
ψυχή που βασίζεται στην άποψη
της εκπαίδευσης «του
ανθρώπου στο σύνολό του»
(Πολιτεία 403d-412^a)

Η παράδοση των Αρχαίων Ελλήνων

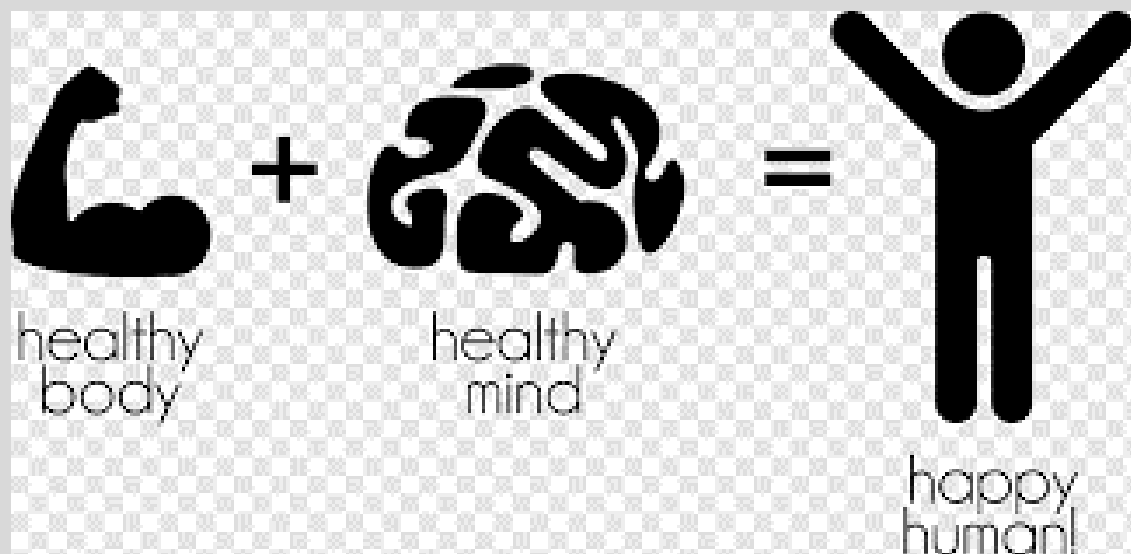
Ο Αριστοτέλης όχι μόνο δεν αμφισβητεί την ανάγκη της σωματικής άσκησης, αλλά τη θέτει σε απόλυτη προτεραιότητα: «... επιβάλλεται να προηγείται η φροντίδα για το σώμα από τη φροντίδα για την ψυχή...». (1334b25 – 26), άποψη που επαναλαμβάνει: «... η παιδεία πρέπει να παρέχεται πρώτα με τη συνήθεια παρά με το λόγο, και να ασχολείται πρώτα με το σώμα παρά με το πνεύμα...». (1338b 4 – 6).

Η παράδοση των Αρχαίων Ελλήνων

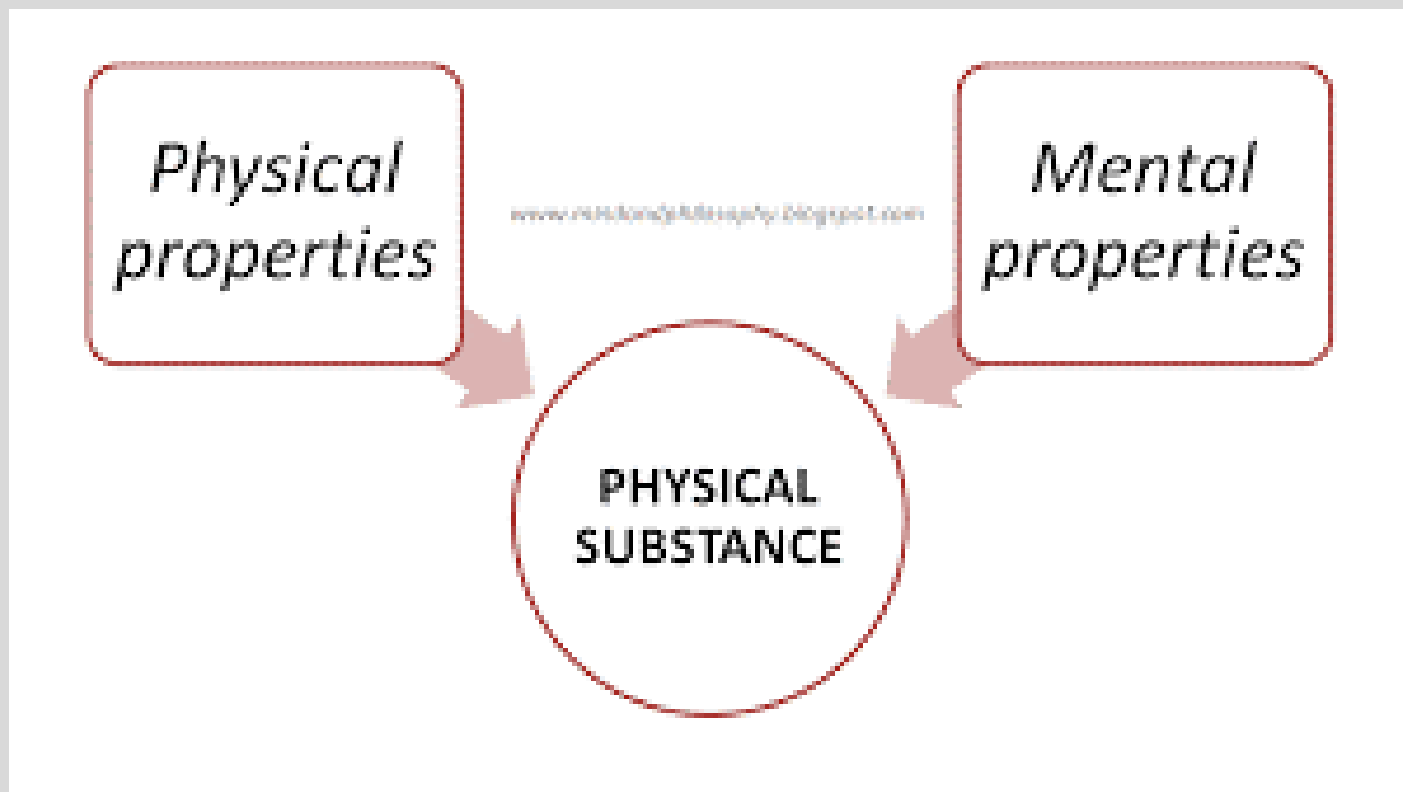
Οι Έλληνες κατέστησαν την Σ.Α. άξια σεβασμού, κάτι που ποτέ δεν έχει κατορθωθεί από τότε. Απέδωσαν στο σώμα ισάξια αξιοπρέπεια με το πνεύμα. Συσχέτισαν τον αθλητισμό και τη σωματική άσκηση με τη φιλοσοφία, τη μουσική, την λογοτεχνία, την ζωγραφική και ιδιαίτερα με τη γλυπτική.

Η παράδοση των Αρχαίων Ελλήνων

Η ιδέα μιας αρμονικής και ολοκληρωμένης ισορροπίας νου και σώματος ως το μοναδικό μονοπάτι για την ανάπτυξη όλων των ικανοτήτων και δυνατοτήτων ενός ατόμου (Fairs, 1968: σελ 18-19) μοιάζει να παραπέμπει σε έναν φυσικαλισμό.

Η παράδοση των Αρχαίων Ελλήνων

Ο φυσικαλισμός είναι μια οντολογική θέση που υποστηρίζει ότι τα πάντα είναι «φυσικά». Ως έννοια είναι συγγενής με τον υλισμό.

Ο φυσικαλισμός είναι μια μορφή οντολογικού μονισμού

Η παράδοση των Αρχαίων Ελλήνων δεν συνεχίζεται στην Δύση

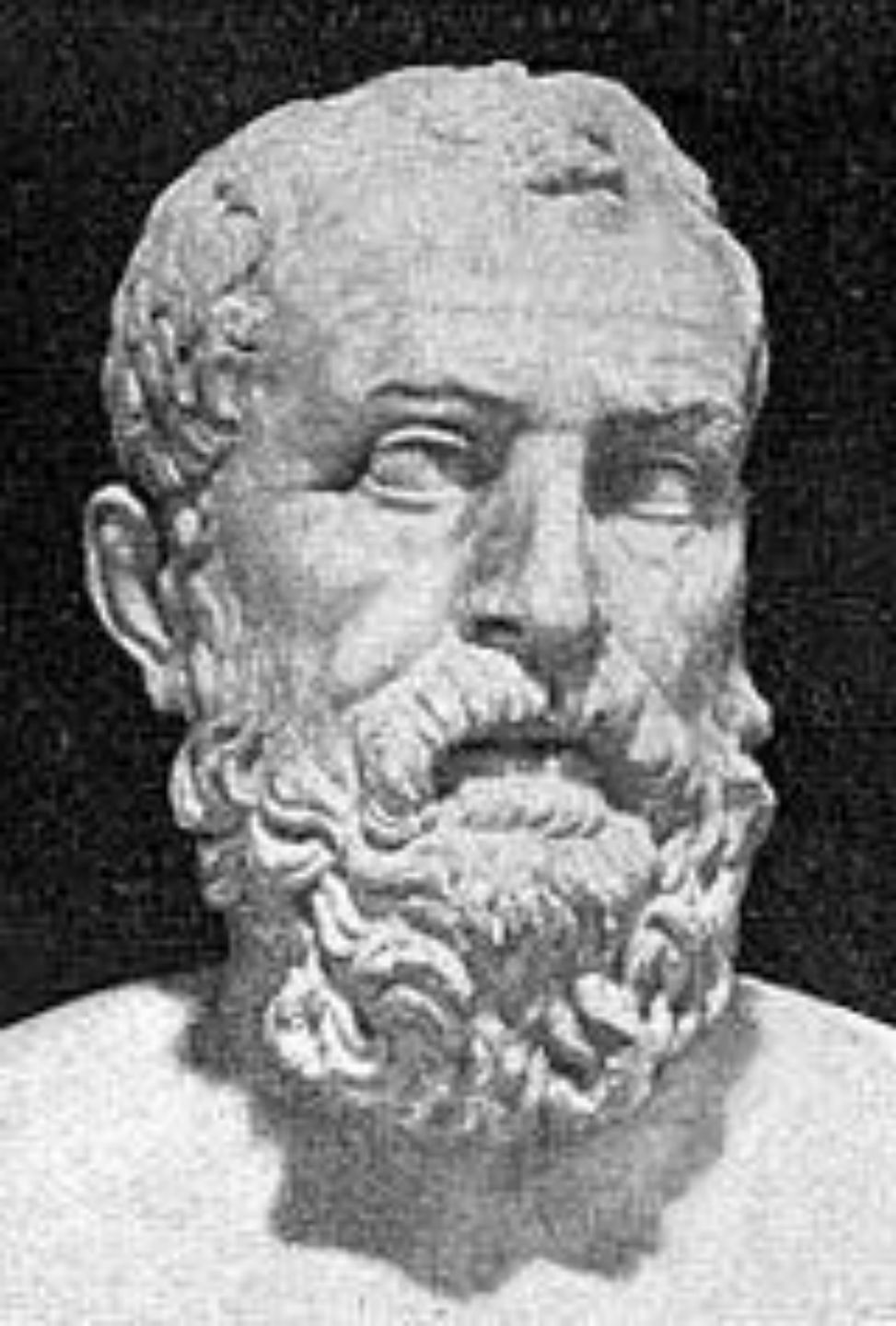
...κατά τη διάρκεια των προηγούμενων τριών χιλιάδων χρόνων μόνο τρεις αιώνες η εκπαίδευση στηριζόταν στην αρμονική ανάπτυξης του νου και του σώματος ενώ για είκοσι επτά αιώνες η εκπαίδευση έχει εξυπηρετήσει τις ανάγκες του *homo asceticus* και τον υποβιβασμό του σώματος ή του *homo senseualis* και τον υπέρμετρο θαυμασμό για το σώμα (Fairs, 1968).

Πως όμως φθάσαμε σε αυτό το σημείο;

Η αμφιθυμία της Δύσης για το παιχνίδι

Στη Δύση το παιχνίδι (play) έχει ιστορικά αντιμετωπισθεί με μια αμφιθυμία. Μια αμφιθυμία που στηρίζεται στην ευχαρίστηση ή στην σοβαρότητα ή μη του παιχνιδιού. Ας δούμε το θέμα ιστορικά...

Η παράδοση των Αρχαίων Ελλήνων

Ενώ ο Πλάτωνας (Πολιτεία 537e-537a) σημειώνει ότι κάθε τι που μαθαίνεται κάτω από περιορισμό και χωρίς ελευθερία είναι άσκοπο καθώς «δε στεριώνει ούτε διατηρείται», ενώ αντίθετα αν πάρει τη μορφή παιχνιδιού, ο μαθητής θα μάθει περισσότερο στη Δύση η προσέγγιση του παιχνιδιού θα συνδεθεί με την εργασία ευχαρίστηση και θα πάρει άλλη τροπή.

Η Δύση και το παιχνίδι

Η *πουριτανική ηθική της εργασίας* και η επακόλουθη απόρριψη του παιχνιδιού

Η πουριτανική Ηθική και η εργασία

- Σύμφωνα με το δόγμα του προκαθορισμού, η μοίρα μου ως άνθρωπος είναι προκαθορισμένη από τον θεό και δεν την γνωρίζω.
- Συνεπώς δεν γνωρίζω αν είμαι ο εκλεκτός του θεού ή είμαι καταδικασμένος να πάω στην κόλαση.
- Η απάντηση στο πρόβλημα «είμαι ο εκλεκτός του θεού ή καταδικασμένος στην κόλαση» ήταν διατηρώ την πίστη μου και εκπληρώνω της εγκόσμια (επαγγελματικής) αποστολή που μου έχει δώσει ο θεός.

Η πουριτανική Ηθική και η εργασία

- Η πίστη μου αποδεικνύεται με την συνεχή, επαγγελματική προσπάθεια και μόνο μέσω της ακούραστης εργασίας και της επαγγελματικής επιτυχίας μπορώ να έχω ένα σημάδι ότι είμαι ο εκλεκτός του Θεού.
- Στο πλαίσιο αυτό η πουριτανική ηθική προωθεί την σκληρή εργασία ως βασικό στοιχείο.
- Στη βάση αυτή η αποφυγή της απραξίας και οι δραστηριότητες που δεν συνάδουν με την εγκόσμια (επαγγελματική) αποστολή που έχει δώσει ο θεός στον άνθρωπο πρέπει να αποφεύγεται.

Η πουριτανική Ηθική και η εργασία

- Δραστηριότητες όμως δεν συνάδουν με την εγκόσμια (επαγγελματική) αποστολή που έχει δώσει ο θεός στον άνθρωπο είναι και το παιχνίδι.
- Υπήρχαν εποχές που οι πουριτανοί απέρριπταν κατηγορηματικά τη φύση και το σκοπό του παιχνιδιού, των αθλητικών αγώνων και των σπορ εν γένει.
- Επίσης, επειδή οι δραστηριότητες που δεν συνάδουν με την εγκόσμια (επαγγελματική) αποστολή που έχει δώσει ο θεός στον άνθρωπο σαν το παιχνίδι συνήθως είναι ευχάριστες, οι δραστηριότητες που συνδέονται με ευχαρίστηση απορρίπτονται.

Η μετάβαση σε μια διαφορετική θέση για το παιχνίδι

Αργότερα ο Δυτικός πολιτισμός θα υιοθετήσει μια θέση διαφορετική θέση για το παιχνίδι και την ανάπαυση που έχει τις ρίζες του στον Αριστοτέλη. Συγκεκριμένα ...

Ο Αριστοτέλης στα Ηθικά Νικομάχεια μιλώντας για την Ευδαιμονία αναφέρει.

«Η ευδαιμονία λοιπόν δεν βρίσκεται στις ψυχαγωγικές ασχολίες και στις διασκεδάσεις. Θα ήταν, πράγματι, αδιανόητο η ψυχαγωγία και η διασκέδαση να είναι ο τελικός στόχος του ανθρώπου, και ακόμη ο άνθρωπος να μπαίνει σε κόπους και να κακοπαθαίνει μια ολόκληρη ζωή για χάρη της διασκέδασής του.» (1176a-1177a).

Ο Αριστοτέλης στα Ηθικά Νικομάχεια μιλώντας για την Ευδαιμονία αναφέρει.

«Αντίθετα, θεωρείται σωστό «να διασκεδάζει κανείς για να μπορεί ύστερα να επιδίδεται με σοβαρότητα στα έργα του», όπως το είπε ο Ανάχαρσης· γιατί η διασκέδαση είναι ένα είδος ανάπαυσης, και καθώς οι άνθρωποι δεν μπορούν να υποβάλλονται ασταμάτητα σε κόπους, έχουν ανάγκη από ανάπαυση.» (1176a-1177a).

Η Δύση και το παιχνίδι

Ενώ αρχικά με την ανάπτυξη της *πουριτανική ηθική της εργασίας* η Δύση αντιδιαστέλει τον εργασία από το παιχνίδι και τελικά το απορρίπτει στην συνέχεια μέσα από την σύνδεσή του με την διασκέδαση θα το αντιμετωπίσει ωφελιμιστικά (κάτι που εξυπηρετεί την εργασία γιατί ξεκουράζει τον εργαζόμενο).

Παρατήρηση: Σύμφωνα με την Whitehead (1990), οι καθηγητές της Σ.Α. έχουν υπάρξει διστακτικοί να εγκαταλείψουν την ηδονιστική αιτιολόγηση της συμπερίληψης του μαθήματος στο σχολείο, παρόλο που αυτή δεν υπηρετεί τους στόχους τους. Και αυτό γιατί, η έμφαση στην ευχαρίστηση, φανερώνει την αποτυχία να αναγνωριστούν τα ιδιαίτερα εκπαιδευτικά χαρακτηριστικά που έχει να προσφέρει η Σ.Α.

Η Δύση και το παιχνίδι

Η σαφής διάκριση και αντιδιαστολή του παιχνιδιού από την εργασία και τον πραγματικό-καθημερινό κόσμο θα συνεχισθεί όμως στη Δύση με τους Huizinga και ο Caillois

Homo Ludens

Johan Huizinga (1872 – 1945). Ένας από τους θεμελιωτές της μοντέρνας ιστορίας του πολιτισμού. Στο «Homo Ludens», διατυπώνει τη θεωρία ότι ο ανθρώπινος πολιτισμός γεννιέται από την έμφυτη τάση του ανθρώπου να παίζει.

Homo Ludens

Ορίζει το παιχνίδι ως μια ελεύθερη δραστηριότητα, η οποία παραμένει απολύτως συνειδητά έξω από τον συνήθη βίο ως «μη σοβαρή», αλλά συγχρόνως απορροφά έντονα και απόλυτα τον παίκτη.

HOMO LUDENS

A Study of the Play-Element in Culture

JOHAN HUIZINGA

Roger Caillois

- Ο Roger Caillois (1913-1978) στο βιβλίο του «Τα παιχνίδια και οι άνθρωποι» απομακρύνεται σε πολλά σημεία από τον Huizinga ωστόσο θεωρεί ως πηγή του παιχνιδιού μια πρωταρχική ελευθερία που σχετίζεται με την ανάγκη για χαλάρωση, διασκέδαση και φαντασίωση.

Η άποψη για το παιχνίδι την εργασία και την εκπαίδευση :

- Στην εκπαίδευση το παιδί μαθαίνει για τις εργασίες της ζωής
- Οι εργασίες της ζωής εμπειριέχουν «σοβαρές δραστηριότητες»
- Το παιχνίδι είναι μια «μη σοβαρή» δραστηριότητα.
- Οι εργασίες της ζωής εμπειριέχουν «σοβαρές δραστηριότητες» δεν εμπειριέχουν παιχνίδια
- Οι εργασίες της ζωής δεν εμπειριέχουν παιχνίδια δηλαδή «μη σοβαρές δραστηριότητες»
- Συνεπώς στην εκπαίδευση το παιχνίδι δεν έχει θέση στην εκπαίδευση

Ένα επιχείρημα που στηρίζεται σε όλα τα προηγούμενα

Παιχνίδι και εργασία:

- Στην εκπαίδευση το παιδί μαθαίνει πράγματα που αξίζουν
- Τα πράγματα που αξίζουν είναι όσα μας διαχωρίζουν από τα άλλα είδη όπως η καλλιέργεια της έλλογης σκέψης
- Τα παιχνίδια είναι δραστηριότητες ευχάριστες μεν αλλά δεν καλλιεργούν την έλλογη σκέψη
- Συνεπώς στην εκπαίδευση το παιδί δεν χρειάζεται να μαθαίνει παιχνίδια

Ένα επιχείρημα στηριγμένο στον Καρτεσιανό δυισμό. Τι είναι ο Καρτεσιανός δυισμός;

Ο Καρτεσιανός Δυϊσμός

Σκέφτομαι άρα υπάρχω

Cogito ergo Sum

Ο Καρτεσιανός Δυϊσμός

Σκέφτομαι άρα υπάρχω

Ο Καρτέσιος θεωρεί ότι η γνώση και τη κατανόηση έχουν ως έδρα τους την λειτουργία της καθαρής λογικής.

Για τον Καρτέσιο η γνώση και η κατανόηση δεν μπορεί να στηριχθεί στις αισθήσεις .

Υπάρχει λοιπόν ένα σαφές προβάδισμα του νου έναντι του σώματος σε ότι αφορά την απόκτηση της γνώσης.

Ο Καρτεσιανός Δυϊσμός και εκπαίδευση

Σκέφτομαι άρα υπάρχω

Στη βάση αυτή της αντίληψης σκοπός της εκπαίδευσης είναι η ανάπτυξη του νου του ανθρώπου, των γνωστικών ικανοτήτων του, του πνεύματος του.

Η θέση αυτή αποκαλείται αντιφυσικαλισμός και μάλιστα είναι εντάσσεται στον οντολογικό δυϊσμό

